

Dancsik Bálint

Miért (és hogyan) versenyezzenek a bankok?

A bankok közötti megfelelő verseny az egyik legfontosabb ismérve egy jól működő bankrendszernek. Ezen belül is kiemelt szerepe van annak, hogy a piaci szereplők az árban vagy a szolgáltatások minőségében versenyezzenek, és ne egyéb módon, például nagyobb kockázatok vállalásán keresztül. Ennek veszélyeire az elmúlt évtizedben hazánkban a devizahitelezés hívta fel a figyelmet, amely során a bankok egyértelműen a kockázat alapú verseny tüneteit mutatták. Vannak jelek, melyek szerint a verseny jelenleg sem a kívánt intenzitással zajlik: egyes részpiacokon – elsősorban a lakossági szegmensben – szükség lehet a javulásra.

A piacgazdaságok működésének **alapvető hajtóerejét a gazdasági szereplők közötti verseny jelenti**. Amennyiben ez a verseny nem elégséges, úgy a kínált termékek és szolgáltatások a kívánatosnál magasabb áron, valamint esetenként alacsonyabb minőség mellett cserélnek gazdát. Ez aggregált szinten veszteséget jelent a gazdaság számára. A versenynek a bankszektorban az árversenyen túl is több aspektusa van: a bankok a szolgáltatások minőségében is versenyezhetnek, vagy – kevésbé jó esetben – a hitelsztenderdek enyhítésén keresztül (*kockázat alapú verseny*), esetleg a költségek túlzott emelésével (reklámhadjáratok, túlzott fiókosodás) is törekedhetnek új piacok meghódítására (*költség alapú verseny*).

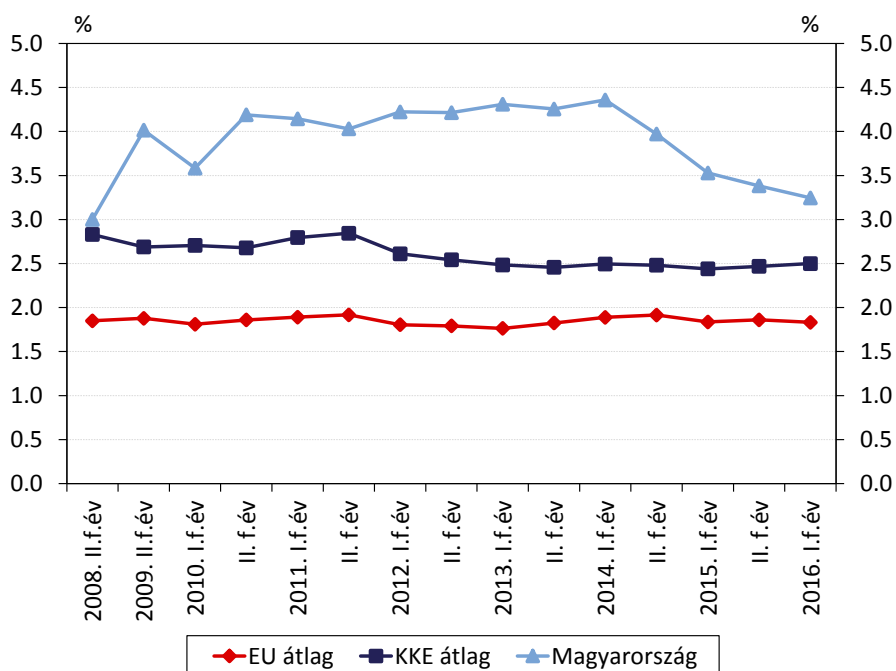
A bankok közötti verseny speciális abból a szempontból, hogy az **ágazatot relatíve nagy belépési költségek jellemzik**, főleg a háztartási hitelezésben. Ennek oka, hogy ez esetben a működés alapfeltételét jelenti egy széleskörű fiókhálózat és ügyfélbázis, valamint az adósokról gyűjtött információk megléte, amit teljeskörű hitelregiszter hiányában a banknak magának kell összegyűjtenie. A bankokra vonatkozó szigorú szabályozás szintén növeli a piacon történő megjelenés költségét. A magas belépési korlátok pedig végső soron **nehézzé teszik egy piac „megtámadhatóságát”**, vagyis egy új szereplő nehezen tud versenyezni a már régebben a piacon lévő szereplőkkel.

A bankverseny témája nem pusztán elméleti szempontból érdekes, hanem mert **mindenkit érint, akinek kapcsolata van a bankokkal**. A bankok közötti elégtelen verseny magas árakhoz, lassú kiszolgáláshoz, alacsonyabb hatékonysághoz vezethet. Az azonban nem tisztázott, hogy pontosan milyen intenzitású verseny lehet a kívánatos: vannak arra utaló jelek, hogy hosszabb távon **a túlzott verseny is okoz**

hat gazdasági veszteséget, amennyiben pénzügyi instabilitást von maga után. Ezt Magyarország a saját példáján tanulhatta meg, hiszen **a devizahitelezés időszakát** is a túlzott, kockázat alapú verseny jellemezte.

A magyar bankpiacon jelenleg is felfedezhetőek annak **lehetséges tünetei**, hogy a **verseny intenzitása nem megfelelő**, különösen a háztartási szegmensben. A magyar bankok eszközarányos nettó kamatjövedelme (ami megmutatja, hogy a bank egységnyi kihelyezésen átlagosan hány százalékos kamatjövedelmet ér el) évek óta tartósan meghaladja az európai országok – és ezen belül a KKE-országok – átlagát (1. ábra).

1. ábra: Eszközarányos kamatjövedelem nemzetközi összehasonlításban

Forrás: EKB CBD.

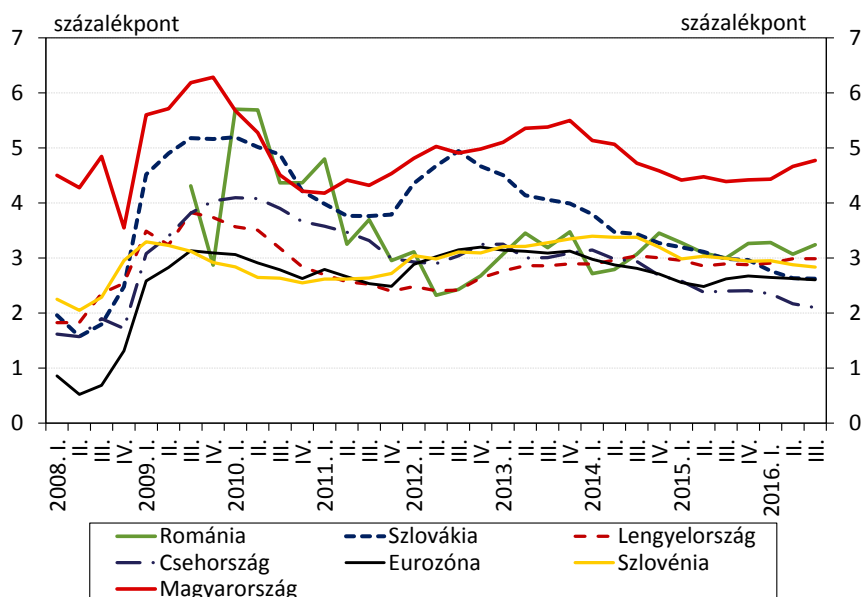
Ez a kiemelkedő kamatjövedelem elsősorban **a lakossági szegmensből származott**, különösen a válság kitörését követő években. A bankok kamatjövedelme az utóbbi években csak az egyoldalú kamatemelések ügyfeleknek történő visszafizetését (elszámolás), valamint a kamatlábak törvényi erővel történő csökkenését (forintosítás) követően mérséklődött. Az **eszközarányos kamatjövedelem** azonban továbbra is **meghaladja a régiós országok értékét**. A hazai bankok esetében is az látható, hogy elsősorban azon bankok érnek el magasabb eszközarányos kamatjövedelmet, melyek relatíve magasabb aktivitást mutatnak a háztartási szegmensben. A probléma tartós, strukturális jellegére utal, hogy nem csak a fennálló állományon elért kamat-

jövedelem magas, de az újonnan kibocsátott hitelek pénzügyi kamat feletti felára a háztartási szegmensben jelenleg is jóval meghaladja a régiós átlagot (2. ábra), elsősorban a lakáshitelek esetében – bár ebben valamelyest összetétel-hatás is szerepet játszik.

Azonban nem pusztán csak a magas kamatok jelentenek problémát, de az is, ha az ügyfelek képtelenek bankot váltani (kiváltani a hitelüket) és „beleragadnak” egy-egy rossz konstrukcióba. Potenciálisan erre a jelenségre hívja fel a figyelmet, hogy az utóbbi években a kormányzat által biztosított ingyenes hitelkiváltások időszakai rendszerint csalódást okoztak, az ügyfelek az előzetesen vártnál csak jóval alacsonyabb arányban éltek a felkínált lehetőséggel. A forintosítást követően mindössze 45 milliárd forintnyi hitelfolyósítás történt a korábbi hitelek kiváltása céljából. Ez a potenciális állomány alig másfél százalékát jelenti.

A magas kamatok annak ellenére bizonyulnak tartósnak, hogy a gazdasági környezet mára egyértelműen kedvezőbb, mint a válság kitörését követő években. A gazdaság növekszik, az ország külső sérülékenysége lényegesen alacsonyabb, a banki különadó mértéke is érdemben csökkent 2016 eleje óta – bár utóbbit a bankok korábban is inkább az állományra és nem az új hitelekre hárították át. A közelmúltban folyósított hitelek minősége sem említhető egy lapon a válság előtti érában kötött szerződésekkel; az „új” adósoknak mindössze töredéke esett/esik késelembe.

2. ábra: A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai pénzben nyújtott lakáscélú hiteleknél

Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok. Megjegyzés: 3 hónapos bankközi kamatláb feletti, THM-alapú felárak.

A magas kamatjövdelem, valamint a magas felárak tehát az alacsony intenzitású verseny tünetei is lehetnek. A korábbi tapasztalatok is megerősítik, hogy **a magyar bankok közötti verseny nem minden szegmensben intenzív**. A már megjelent kutatási eredmények alapján több állítást is meg tudunk fogalmazni a magyar bankversenyéről:

- A **háztartási szegmensben** hagyományosan **gyengébb** a verseny, mint a vállalati szegmensben.
- A piaci szereplők **relatív piaci ereje** szerepet játszik az árazásban, főleg a lakossági szegmensben.
- A **bankváltáshoz kapcsolódó** közvetlen és közvetett **költségek** nagysága jelentős, ami [csökkentheti](#) a verseny intenzitását, a fogyasztókat „fogyul ejtetheti” aktuális konstrukciójuk.
- A lakáshitelek esetében egyes fogyasztók számára **korlátozott lehet az elérhető** – és így versenyeztetett – **bankok száma** földrajzi és hitelképességi okokból is.
- A fogyasztók tulajdonságai (életkor, korábbi hiteltörténet) **szubjektív okokból is szűkíthetik a tényleges választási halmazt**, a leendő hitelfelvevők már előzetesen – és nem feltétlen racionális módon – [„vonzódhatnak”](#) bizonyos intézményekhez.
- A fogyasztók **pénzügyi kultúrája** is befolyásolja a bankversenyt. Ha a hitelfelvevőnek nincs meg a kellő képzettsége, hogy össze tudja hasonlítani az egyes bankok ajánlatait, vagy nem fordít kellő energiát az ajánlatok összehasonlítására, akkor nem készíti a bankokat versenyre.

De akkor mégis milyen legyen a verseny? Az egészséges verseny legfontosabb jellemzője, hogy a fogyasztó **minimális költséggel képes összehasonlítani a számára kínált termékeket**, és választani azok közül. Hasonlóan fontos, hogy amennyiben nem elégedett a konstrukcióval, akkor **ne kelljen túlzott** – akár pénzbeli, akár adminisztratív – **erőfeszítést tennie** azért, hogy **szolgáltatót váltson**. Ha ezek a feltételek adottak, továbbá a szabályozás biztosítja azt, hogy a bankok és a fogyasztók ne vállalhassanak túlságosan nagy kockázatokat, akkor minden adott ahhoz, hogy a tudatos hitelfelvevők kikényszerítsék a verseny élénkülését.

A jelek azt mutatják, hogy ettől az állapottól még messze vagyunk. Hogy ennek mi a pontos oka, azt még korai lenne megválaszolni a kérdés **komplexitása** miatt. Szerepet játszhat egyes bankok **piaci struktúrából** fakadó erőfölénye, a termékek **nehéz összehasonlíthatóságából** fakadó torzítások, de a fogyasztók **alacsony pénzügyi tudatossága** és bizonyos **adminisztratív akadályok** is. Az elkövetkező hónapokban az MNB elemzői kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a hitelpiac jelenleg is megfigyelhető élénkülése egészséges szintű (se túl sok, se túl kevés) verseny mellett menjen végbe.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2017. február 17-én.”